

PREDIKTORI POČINJENOG I DOŽIVLJENOG NASILJA MEĐU DJECOM U DOMOVIMA ZA DJECU BEZ ODGOVARAJUĆE RODITELJSKE SKRBI

SAŽETAK

Istraživanja nasilja među djecom najčešće se provode u školskom okruženju. Malo je istraživanja koja ovaj fenomen promatraju u kontekstu domova gdje djeca borave na stalnom smještaju. U radu su prikazani rezultati istraživanja nasilja među djecom u domovima gdje su smještena djeca izdvojena iz vlastitih obitelji koje mogu biti opterećene brojnim problemima. Istraživanje je provedeno u 14 državnih domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Hrvatskoj, a u njemu je sudjelovalo 301 dijete.

Od ukupnog broja sudionika istraživanja, 7% djece izjavilo je da u posljednjih godinu dana nije doživjelo, a 15% djece navodi da nije počinilo niti jedan oblik nasilnog ponašanja. Hijerarhijska regresijska analiza predvidjela je specifičnu kombinaciju prediktora počinjenog

¹ Dr. sc. Lucija Vejmelka, socijalna radnica, e-mail: lucijav@gmail.com

² Dr. sc. Miroslav Rajter, psiholog, e-mail: miroslav.rajter@gmail.com

Izvorni znanstveni članak
Primljeno: ožujak, 2013.
Prihvaćeno: kolovoz, 2013.
UDK 364.271-053.2:364.046.6

Lucija Vejmelka¹
Miroslav Rajter²
Studijski centar socijalnog
rada
Pravni fakultet Sveučilišta u
Zagrebu

Ključne riječi:
nasilje među djecom,
domovi za djecu,
psihosocijalna klima,
socijalna podrška,
samopoimanje.

i doživljenog nasilja među djecom u domovima za djecu. U analizu su uključene sociodemografske varijable, informacije o smještaju djeteta, doživljaj psihosocijalne klime u domu za djecu, percipirana socijalna podrška, samopoimanje te počinjeno, odnosno doživljeno nasilje. Rezultati pokazuju da je najznačajniji prediktor doživljenog ponašanja počinjeno nasilno ponašanje i obrnuto.

UVOD

Zlostavljanje (eng. *bullying*) i nasilje među djecom (eng. *peer victimization, victimization experiences*) nisu istoznačni pojmovi iako ih istraživači, nerijetko pogrešno, jednoznačno koriste.

Neki autori koriste pojam »zlostavljanje« među djecom dok zapravo mjere uključenost u nasilnička ponašanja jer u istraživanja ne uključuju sve elemente koji su potrebni da bi se ponašanje djeteta okarakteriziralo kao zlostavljanje (primjerice, Christie-Mizell, 2003.; Guerra, Williams i Sadek, 2011.; Malecki i Demeray, 2004.). U najčešće korištenoj poznatoj Olweusovoj (1998.: 19) definiciji, zlostavljanje je »opetovano, trajno negativno postupanje od strane jednog ili više vršnjaka«, dakle, agresivno ponašanje u kojem se nastoji namjerno povrijediti ili nanijeti neugodnosti drugom djetetu kroz duže vremensko razdoblje. Nadalje, posebno je naglašena neravnoteža moći na način da »zlostavljano dijete ima poteškoća u pokušaju da se obrani od nasilničkog ponašanja« (Olweus, 1998.). »Nasilje među djecom« širi je pojam i uključuje »sve forme fizičkog, emocionalnog i seksualnog nasilja i zastrašivanja« (Barter, 2011.). Dakle, radi se o širem pojavnim rasponu nasilničkih ponašanja koje djeca čine i doživljavaju. U istraživanjima nasilja među djecom koriste se metode koje ne nude mogućnost mjerenja svih navedenih elemenata zlostavljanja pa tako, primjerice, nedostaje procjena odnosa moći kod počinitelja nasilja u odnosu na one koji to nasilje doživljavaju. Ukoliko nije moguće utvrditi sva tri kriterija koji određuju zlostavljanje, tada se govori o »uključenosti u nasilnička ponašanja među djecom i mladima« (Vejmelka, 2012.).

U istraživanjima nasilničkog ponašanja među djecom u školama prevladava korištenje anonimnih dječjih samoiskaza, koji su pogodni s obzirom na osjetljivost teme. S druge strane tehnike nominacije otkrivaju položaj djeteta ili mlade osobe u grupi putem pozitivnih i negativnih nominacija vršnjaka s kojima borave, a mogu uključivati i metode samonominacije, no u tom slučaju nije moguće sudionicima istraživanja omogućiti anonimnost (Caravita, DiBlasio i Salmivalli, 2009.; Scholte i sur., 2007.; Graham i Juvonen, 1998.). Unatoč brojnim istraživanjima fenomena nasilja među djecom, evidentna je manjkavost kod definiranja »zlostavljanja« odnosno »vršnjačkog nasilja« stoga je dobivene rezultate potrebno oprezno koristiti.

U Hrvatskoj je od 2000. godine do danas provedeno nekoliko značajnijih istraživanja nasilja među djecom u školama. Istraživanje iz 2003. godine koje je provela

Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba (Profaca, Puhovski i Luca-Mrđen, 2006.; Buljan Flander, Durman-Marijanović i Ćorić Špoljar, 2007.) obuhvatilo je preko 5 000 učenika iz 25 osnovnih škola iz 13 gradova Republike Hrvatske, a rezultati pokazuju da je čak 27% djece svakodnevno uključeno u nasilna ponašanja. Nadalje, u sklopu evaluacije programa za sigurno i poticajno okruženje u školama UNICEF-ov ured za Hrvatsku proveo je istraživanje u 12 osnovnih škola, a čiji rezultati pokazuju da je u nasilje svakodnevno uključeno oko 10% kako dječaka, tako i djevojčica (Marušić i Pavin Ivanec, 2008.).

Recentni pokazatelji incidencije nasilja među djecom u Hrvatskoj postali su dostupni nalazima iznimno vrijednog projekta BECAN (*Balkan Epidemiological Study on Child Abuse & Neglect*) koji je u Hrvatskoj proširen Upitnikom vršnjačkog nasilja. Istraživanje je uključilo tri subuzorka djece iz petog i sedmog razreda osnovne škole te djecu iz drugog razreda srednje škole (Sušac, Rimac i Ajduković, 2012.). Ovi rezultati pokazali su kako 22,1% djece jednom mjesečno ili češće doživljava vršnjačko nasilje, dok ih 10% jednom mjesečno ili češće čini vršnjačko nasilje. Činjenje vršnjačkog nasilja pokazalo se povezanim s doživljavanjem vršnjačkog nasilja, ali i doživljavanjem nasilja u obitelji. Prilikom razumijevanja razlike rezultata navedenih istraživanja potrebno je uzeti u obzir da su dva istraživanja koristila Olweusov upitnik nasilnik/žrtva čime se mjerilo zlostavljanje među djecom u školama (Profaca, Puhovski i Luca-Mrđen, 2006.; Buljan Flander, Durman-Marijanović i Ćorić Špoljar, 2007.), dok je u istraživanju BECAN korišten Upitnik vršnjačkog nasilja (Rimac i sur., 2010.) konstruiran za potrebe istraživanja koji mjeri uključenost u nasilna ponašanja.

Većina istraživanja nasilje među djecom proučava u školskom kontekstu dok je evidentan nedostatak istraživanja nasilja među djecom u nekim drugim okruženjima kao što je to npr. nasilje u institucionalnoj skrbi za djecu (Berridge, Biehal i Henry, 2012.; Barter, 2011., 1998.; Sekol, 2011.; Gibbs i Sinclair, 2000.). U ovom radu bit će prikazana neka obilježja počinjenog i doživljenog nasilja među djecom koja se nalaze u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Hrvatskoj poput incidencije i čestine činjenja i doživljavanja nasilja.

NASILJE MEĐU DJECOM U INSTITUCIONALNOM SMJEŠTAJU

Novija istraživanja pokazuju više stope nasilja među djecom u institucionalnoj skrbi nego kod djece koja se nalaze u obiteljima ili udomiteljskom smještaju (Morgan, 2008.). Nasilje među djecom u institucionalnoj skrbi sadrži neke specifičnosti s obzirom na okruženje u kojem se odvija koje je nemoguće zanemariti. Ne postoji sustavno praćenje prevalencije i incidencije nasilja među djecom u domovima za djecu, a većina provedenih međunarodnih istraživanja kvalitativnog je karaktera

(primjerice, istraživanja Barter, 2011.; Berridge, Biehal, i Henry, 2012.; Honkatukia, Njqvist i Poso, 2007.; Barter i sur., 2004.; Gibbs i Sinclair, 2000.; Barter, 1998.; Sinclair i Gibbs, 1996.). Zanimljivo je naglasiti da kod istraživanja provedenih u domovima za skrb djece prevladava sociološka i socijalno-radnička perspektiva, dok u školama prevladavaju istraživanja s područja psihologije (Barter, 2012.). Posljedice različitih perspektiva na provođenje i/ili rezultate istraživanja su brojne. Naime, istraživanja se razlikuju s obzirom na metode uzorkovanja, s zatim i instrumente koji se koriste. Primjerice, istraživanja s područja psihologije uključuju psihologijske mjerne instrumente koji su više usmjereni na individualne psihološke karakteristike pojedinca, dok rijetko uključuju ostale varijable, a važno je naglasiti da takva istraživanja nerijetko zanemaruju sustavski pristup.

Činjenica je da se sustavno provode međunarodna i domaća istraživanja s djecom u skrbi koja ukazuju na njihove poteškoće u psihosocijalnom funkcioniranju (Browne 2009.; Johnson, Browne i Hamilton Giachirstis, 2006.; Ajduković i Sladović Franz, 2004.; Sladović Franz, 2003.; Ajduković, Rajhvajn Bulat i Sladović Franz, 2008.). Primjerice, djeca smještena u institucionalnoj skrbi znatno su češće bila izložena tjelesnom i verbalnom nasilju između roditelja ili nekim drugim oblicima nasilnih ponašanja (Sladović Franz, 2003.; Sinclair i Gibbs, 1996.). Uz ekspanziju istraživanja nasilja među djecom u školama, te nalaze istraživanja koja potvrđuju poteškoće djece u skrbi, iznenađuje nizak interes za istraživanja nasilja među djecom u domovima. Iako su mnogi nalazi istraživanja nasilja među djecom u školama korisni za razumijevanje nasilja u domovima, ipak postoje određene specifičnosti određene kontekstom zajedničkog smještaja (Monks i sur., 2009.; Monks i Coyne, 2011.).

Browne (2009.) definira »ustanovu za skrb o djeci« kao »grupni smještaj za više od desetoro djece bez roditelja ili zamjenskih roditelja, u kojem skrb djeci pruža mali broj plaćenih odraslih odgajatelja«. Takav smještaj uključuje organizaciju, pravila i rutinu svakodnevnog života djece te više profesionalan nego roditeljski odnos djece i odgajatelja. U Hrvatskoj odgojne grupe imaju od 5 do 9 djece na jednog ili u boljem slučaju dva odgajatelja te znatno manje osoblja noću (Sladović Franz, 2003.). Odgajatelji nisu u mogućnosti cijelo vrijeme kontrolirati svu djecu pa se djeca često nalaze bez neposrednog nadzora odrasle osobe. Istraživanja nasilja među djecom u školama pokazuju da se preko 75% nasilja među djecom događa upravo na mjestima gdje odrasle osobe nisu prisutne: na hodnicima, u dvorištima, na odmorima te neposredno prije ili nakon škole (Sekol i Farrington, 2009.; Kasen i sur., 2004.; Hawkins, Pepler i Craig, 2001.). Barter (2011.) navodi kako su upravo napadi noću specifični za institucionalno okruženje. Ista autorica naglašava da su djeci u skrbi često dostupne osobne informacije ostale djece koje mogu zlouporabiti i poniziti žrtvu. Kako se u skrbi često nalaze djeca opterećena brojnim obiteljskim

problemima moguće je pretpostaviti kako postoji mogućnost da upravo osjetljive informacije o prijašnjem životu djece budu podloga za uključenost djece u nasilna ponašanja. Nadalje, djeca u domovima svakodnevno zajedno provode vrijeme i većinom su okružena drugom djecom te nerijetko nemaju prostornih i organizacijskih mogućnosti za osobni prostor koji je svakom djetetu potreban. To znači i da su djeca koja doživljavaju nasilje u dječjim domovima svakodnevno izložena djeci koja nasilje čine jer međusobno dijele životni prostor, pa čak i kada ne dolazi do ponovljenog nasilničkog ponašanja, žrtva može biti znatno više u strahu od ponavljanja zbog učestalosti njihovih međusobnih svakodnevnih kontakata. Moguće je pretpostaviti da su djeca koja su smještena u domovima za djecu uključena u nasilje u nekim drugim okruženjima (primjerice, školskom), međutim u ovom radu istraživanje je ograničeno isključivo na odnose među djecom u okruženju doma za djecu.

U Hrvatskoj su se istraživanja nasilja u domovima za djecu počela provoditi u zadnjih nekoliko godina (Sekol, 2011.; Jaman, 2008.; Ajduković, Rajhvajn Bulat i Sladović Franz, 2008.). Istraživanje Ajduković, Rajhvajn Bulat i Sladović Franz (2008.) ne ispituje direktno nasilje među djecom u institucijama skrbi za djecu, no nalazi ovog istraživanja vrijedni su jer ukazuju da djeca koja percipiraju veću razinu agresivnosti u domu dobivaju manje socijalne podrške, doživljavaju veći svakodnevni stres, imaju lošiju sliku o sebi te imaju više psihičkih poteškoća i to posebice ona djeca koja doživljavaju psihosocijalnu klimu lošijom. Ta djeca ponašaju se socijalno nepoželjnije, agresivnija su i općenito sklonija delinkventnom ponašanju (Ajduković, Rajhvajn Bulat i Sladović Franz, 2008.).

Prvo značajno istraživanje o opsegu i prirodi vršnjačkog nasilja u institucijama za skrb o djeci i mladima u Hrvatskoj je istraživanje Sekol i Farringtona (2009.). U ovom istraživanju sudjelovalo je 601 dijete i mladih osoba od 11 do 21 godine starosti smješteni u domove za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi te domove za odgoj i odgojne zavode. Rezultati navedenog istraživanja pokazuju da djeca i mladi iz domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi nasilje doživljavaju u 66,8 % slučajeva dok ga čini 45,9 % djece i mladih (Sekol i Farrington, 2009.; Sekol, 2011.). Potrebno je spomenuti i istraživanje Silvije Ručević (2010.) u kojem su sudjelovali mladi iz opće populacije kao i mladi počinitelji kaznenih djela kojima je izrečena neka sudsko-kaznenopravna sankcija ili koji su zbog poremećaja u ponašanju izdvojeni iz obitelji u instituciju socijalne skrbi. Iako istraživanje pokazuje da mladi u ustanovama skrbi za djecu navode da su u čak 88% slučajeva bili izloženi barem jednom obliku tjelesnog kažnjavanja i zlostavljanja, ovdje se radi o tretman-skim ustanovama gdje je priroda smještaja djeteta uvelike drugačija od smještaja u dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi te iz tog razloga rezultati neće biti detaljnije komentirani.

Iako su se navedena istraživanja imala određena metodološka ograničenja (primjerice, reprezentativnost uzorka u istraživanju odnosno neprobabilističke metode uzorkovanja i dr.), ona jasno ukazuju kako je nasilje među djecom u domovima u Hrvatskoj prisutno, što upućuje na opravdanost daljnjih napora stručnjaka i istraživača kod razumijevanja fenomena nasilja među djecom u specifičnom domskom okruženju.

INDIVIDUALNE I OKOLINSKE ODREDNICE POČINJENOG I DOŽIVLJENOG NASILJA MEĐU DJECOM

Istraživanja su pokazala brojne individualne varijable koje se mogu dovesti u vezu s počinjenim i doživljenim nasiljem. Rezultati istraživanja pokazuju da su spolne razlike značajne za razumijevanje nasilja među djecom pa su tako direktna nasilnička ponašanja karakteristična za dječake, dok su djevojčice sklonije indirektnim oblicima nasilnog ponašanja (Brajša-Žganec, Kotrla Topić i Raboteg-Šarić, 2009.; Wimmer, 2009.; Caravita, Di Blasio i Salmivalli, 2008.; Marušić i Pavin Ivanec, 2008.; Buljan-Flander, Durman-Marijanović i Čorić-Poljar, 2007.; Sullivan, Cleary i Sullivan, 2004.; Salmivalli i Nieminen, 2002.). Iskazivanje nasilničkog ponašanja može ovisiti i o dobi djeteta pa tako mlađa djeca s obzirom na nedovoljno razvijene kognitivne, verbalne i socijalne vještine češće koriste direktne oblike nasilničkog ponašanja (Björkvist, Lagerspetz i Kaukiainen, 1992.).

Također, nalazi istraživanja upućuju da se djeca koja doživljavaju nasilna ponašanja osjećaju usamljenima i odbačenima od svojih vršnjaka (Troop-Gordon i Ladd, 2005.; Storch i Massia Warner, 2004.; Graham i Juvonen, 1998.). Nadalje, oni mogu imati brojne emocionalne poremećaje poput depresije i anksioznosti te značajno lošiju sliku o sebi od ostale djece (Guerra, Williams i Sadek, 2011.; Patchin i Hinduja, 2010.; Uba i sur., 2010.; Marsh, Evans i Weigel, 2009.; Storch i Massia Warner, 2004.; Haynie i sur., 2001.; Hutchinson i Mueller, 2008.; Nation i sur., 2008.; Fekkes i sur., 2006.; Leach i sur., 2006., Marsh i sur., 2001.). Istraživanje provedeno na području Hrvatske (Brajša-Žganec, Kotrla Topić i Raboteg-Šarić, 2009.) pokazuje da djeca koja su izložena nasilju vršnjaka imaju slabije razvijene socijalne i organizacijske vještine te niže samopoštovanje koje se pokazalo kao prediktor izloženosti nasilju vršnjaka. Ipak, na temelju provedenog istraživanja nije moguće odrediti je li samopoštovanje rizični faktor za izloženost nasilju vršnjaka ili je posljedica doživljavanja nasilnog ponašanja, što je nerijetko slučaj kod istraživanja nasilja među djecom gdje je uključena varijabla samopoštovanja (Marsh i sur., 2001.).

Razumijevanje samopoimanja djece u domovima kompleksnije je od razumijevanja samopoimanja djece u vlastitim obiteljima. Naime, emocionalna poveza-

nost djeteta i roditelja važna je za samopoimanje djeteta (Burić i sur., 2008.), a djeca smještena u ustanove skrbi za djecu najčešće su uskraćena za pozitivnu emocionalnu povezanost s roditeljima. Nadalje, istraživanja provedena u domovima za djecu pokazuju da djeca u dječjim domovima imaju lošiju sliku o sebi od djece koja žive u obitelji, a zabrinjavajuće je da je njihovo samopoimanje na razini djece s iskustvom zlostavljanja (Sladović Franz, 2003.). U istraživanju Ajduković, Rajhvajn Bulat i Sladović Franz (2008.) lošija slika o sebi prediktor je za negativnije procjenjivanje međusobnih odnosa djece u domovima.

Prvi značajni pojedinci u životu svakog djeteta, a time i temeljni izvor podrške djetetu, su djetetovi roditelji. Primarna razlika kod djece u skrbi ogleda se u činjenici da roditelji najčešće nisu primarni izvor socijalne podrške, za razliku od djece koja odrastaju u svojim obiteljima. Iako istraživanje Emonda (2002.) ukazuje da djeca u domovima više cijene podršku vršnjaka nego odgajatelja, druga istraživanja (primjerice, Sladović Franz, 2003.) ukazuju da su odgajatelji i dalje važan izvor socijalne podrške djetetu koje se nalazi na smještaju.

Pećnik i Raboteg Šarić (2005.) navode kako socijalna podrška može djelovati kao činitelj zaštite od akutnog i kroničnog stresa što je iznimno važno za djecu i mlade osobe smještene u domove za djecu koja svakodnevni život u ustanovi percipiraju značajno stresnijim od, primjerice, djece koja su smještena u udomiteljskim obiteljima ili odrastaju u vlastitim obiteljima (Sladović Franz, 2003.). Nadalje, socijalna podrška reducira rizična ponašanja, dok ih negativna socijalna iskustva povećavaju (Williams i sur., 2001., prema Cartland, Ruch-Ross i Henry, 2008.). Istraživanja potvrđuju da djeca koja ne sudjeluju u nasilnim ponašanjima percipiraju više socijalne podrške od djece koja su uključena u nasilje. Međutim, zanimljivo je da počinitelji nasilnog ponašanja mogu percipirati više socijalne podrške od ostalih skupina djece koja su uključena u nasilna ponašanja (Holt i Espelage, 2006.; Malecki i Demaray, 2004.; Rigby, 2000.). Moguće objašnjenje nazire se u prilično popularnom statusu koji djeca koja čine nasilje imaju u vršnjačkim grupama (Swearer, Espelage i Napolitano, 2009.; Jimerson, Swearer i Espelage, 2009.; Swearer i Espelage, 2004.; Rodkin, 2004.). S druge strane, Malecki i Demaray (2004.) navode da doživljeno nasilje gotovo uvijek podrazumijeva manje percipirane socijalne podrške.

Istraživanja nasilja među djecom većinom su se usmjerila na individualna obilježja djece koja sudjeluju u nasilnim ponašanjima dok su okolinska obilježja manje istraživane (Cook i sur., 2010.). Nemoguće je zanemariti da je nasilje među djecom fenomen koji se odvija unutar određenog socijalnog konteksta te da uz individualna obilježja djeteta i obilježja okoline također mogu djelovati na počinjena i doživljena nasilna ponašanja. Primjerice, pozitivniji doživljaj psihosocijalne klime može biti preventivni faktor što utječe na manju stopu nasilja među djecom. Djeca

koja ne sudjeluju u nasilju doživljavaju psihosocijalnu klimu više podržavajućom od djece koja su u nasilje uključena (Raskaus i sur., 2010.; Kasen i sur., 2004.). Nadalje, negativan doživljaj psihosocijalne klime može biti odraz uključenosti u nasilna ponašanja među djecom, na način da djeca negativnije procjenjuju psihosocijalnu klimu ukoliko su uključeni u nasilna ponašanja (Yoneyama i Rigby, 2006.). Pozitivna psihosocijalna klima uključuje dosljedna i pravedna pravila, pozitivne odnose između djece i odraslih osoba (primjerice, učitelja ili odgajatelja) te sudjelovanje djece u donošenju odluka (Attar-Schwartz i Khoury- Kassabri, 2008.).

Istraživanje koje je predstavljeno u nastavku ovog rada pridonosi razumijevanju doživljenog i počinjenog nasilnog ponašanja u domovima za djecu, dovodeći u vezu prethodno opisane prediktorske varijable, a koje su se u dosadašnjim istraživanjima pokazale značajnima za razumijevanje nasilje među djecom općenito. Tako je cilj ovog istraživanja utvrditi obilježja izloženosti nasilju među djecom kod djece smještene u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Hrvatskoj. Istraživanje nije obuhvatilo procjene doživljenog i počinjenog ponašanja u nekim drugim okruženjima, već isključivo odnose među djecom u domovima za djecu.

METODOLOGIJA

Problem i hipoteza

Problemi istraživanja su:

1. Utvrditi incidenciju i čestinu doživljavanja i činjenja vršnjačkog nasilja kod djece smještene u domovima za djecu u Hrvatskoj.
2. Utvrditi doprinos sociodemografskih obilježja djeteta, doživljaja psihosocijalne klime doma, percipirane socijalne podrške i samopoimanja u objašnjenju počinjenog i doživljenog nasilja u domovima za djecu u Hrvatskoj.

Postavljena hipoteza polazi od pretpostavke da će sociodemografska obilježja djeteta, psihosocijalna klima doma, percipirana socijalna podrška i samopoimanje značajno doprinijeti objašnjenju počinjenog i doživljenog nasilja u domovima za djecu, s obzirom na dosadašnja istraživanja koja su pokazala da će s doživljenim nasiljem biti povezan ženski spol, duži boravak u instituciji, slabiji rezultat na skalamama samopoimanja, nepovoljniji doživljaj psihosocijalne klime za djecu i negativnija percepcija socijalne podrške (Yoneyama i Rigby, 2006.; Malecky i Demaray, 2004.; Marsh i sur., 2001.). Kao počinitelji u nasilnom ponašanju među djecom u većoj mjeri sudjeluju stariji dječaci slabijeg školskog uspjeha, a istraživanja pokazuju da mogu imati razmjerno pozitivno mišljenje o sebi (Brajša-Žganec, Kotrla Topić

i Raboteg-Šarić, 2009.; Caravita, Di Blasio i Salmivalli, 2008.; Santalahti i sur., 2008.; Salmivalli i Nieminen, 2002.). Neki autori navode da nasilnici kao i žrtve nasilnog ponašanja psihosocijalnu klimu u školi i razredu percipiraju manje podržavajućom od djece koja su u nasilje uključena (Raskaus i sur., 2010.; Kassen i sur., 2004.).

Sudionici istraživanja

U istraživanju su sudjelovala djeca od 11 do 18 godina starosti smještena u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi na području Republike Hrvatske (N=301), od čega 46,3% djece muškog spola i 53,5% djece ženskog spola. Djeca koja su sudjelovala u istraživanju u ustanovi su boravila najmanje tri mjeseca, a uključena su u redovno školovanje u osnovnim i srednjim školama na području RH.

Prosječna dob djece u istraživanju iznosila je 14,6 godina (SD=1,93), a djeca su u prosjeku do trenutka provođenja istraživanja provela 4,3 godine u domu u kojem su još uvijek smještena. Ukupno je 54,9% djece u vrijeme istraživanja pohađalo osnovnu školu, a njih 45,1% pohađalo je srednju školu. Najveći broj sudionika završio je prethodni razred s ocjenom dobar (3), njih 51,7%. S odličnim uspjehom prošli razred završilo je 9,3 posto učenika, a 2% sudionika istraživanja prošle godine nije uspjelo upisati sljedeći razred. Razred je u svom dosadašnjem školovanju ponavljalo čak 20,1% od ukupnog broja sudionika istraživanja.

Instrumentarij

U istraživanju je korišten Upitnik sociodemografskih obilježja djeteta, koji je konstruiran za potrebe ovog istraživanja, a ispituje osnovne sociodemografske podatke o djetetu smještenom u dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi te dodatne informacije o smještaju u skrbi. Sociodemografski podaci uključeni u ovo istraživanje su: naziv ustanove, dob, spol, školski uspjeh, dok su dodatne informacije o smještaju u skrbi uključivale duljinu boravka u ustanovi (u mjesecima), promjene smještaja (gdje je uključen broj premještaja tijekom ukupnog boravka u skrbi) te konačno je li ovo prvi smještaj djeteta u skrbi za djecu (odgovori su na ovoj varijabli binarizirani kao 1= DA i 0= NE).

Nadalje, korišten je Upitnik vršnjačkog nasilja (Rimac i sur., 2010.) koji je konstruiran 2010. godine kao dodatak projektu BECAN. Upitnik sadrži tvrdnje o direktnim i indirektnim oblicima nasilja među djecom. Direktni oblici uključuju verbalno nasilje, zastrašivanje, fizičko i seksualno nasilje. Indirektni oblici nasilja definirani su kao povreda koja se događa bez direktne konfrontacije između djeteta koje nasilje čini i onoga tko ga doživljava, a uključuju ponašanja poput socijalnog isključenja,

ogovaranja ili krađe osobnih stvari. Upitnik se sastoji od dvije skale: skale doživljenog nasilja i skale počinjenog nasilja. Prvi dio uključuje 17 tvrdnji kojima se ispituje doživljavanje nasilnog ponašanja djeteta te 18. tvrdnju otvorenog tipa, u kojoj je dijete moglo navesti neki drugi način na koji su ostala djeca prema njemu/njoj bila nasilna. Drugi dio sadrži jednak broj identičnih tvrdnji usmjerenih na djetetovo ponašanje prema svojim vršnjacima (primjerice, tvrdnja koja se odnosi na doživljeno nasilje glasi »Vikali ili derali se na tebe vrlo glasno i agresivno.« je u skali počinjenog nasilnog ponašanja glasila »Vikao/la ili derao/la se na njih vrlo glasno i agresivno.«).

Zadatak sudionika bio je da za svaku česticu na skali doživljenog nasilja i na skali počinjenog nasilja među djecom odgovore kako su se njihovi vršnjaci ponašali prema njima, odnosno oni prema svojim vršnjacima u okruženju domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi u posljednjih godinu dana. Sudionicima istraživanja ponuđeni su odgovori na od 6 stupnjeva, pri čemu odgovori označavaju učestalost događanja za svaku pojedinu česticu: 0 - »nikad«, 1 - »jednom«, 2 - »nekoliko puta godišnje«, 3 - »jednom mjesečno«, 4 - »jednom tjedno« te konačno 5 - »nekoliko puta tjedno«. Procjene sudionika istraživanja odnose se na posljednjih godinu dana, za doživljeno, odnosno počinjeno nasilje u okruženju domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, te se nisu odnosile na nasilje među djecom u drugim okruženjima.

Ukupni rezultat na obje subskale formira se kao zbroj svih odgovora na pojedinoj subskali te se može kretati od 0 do 85 što označava najučestalije doživljeno ili počinjeno nasilje, a radi jednostavnijih prikaza, ovaj rezultat je uprosječen sukladno Sušac, Rimac i Ajduković, (2012.) na skalu od 0 do 5 (doživljeno nasilje: $M=0,91$, $SD=0,89$, počinjeno nasilje: $M=0,63$, $SD=0,70$).

Istraživanje provedeno u sklopu spomenutog projekta BECAN (Sušac, Rimac i Ajduković, 2012.) navodi dobre pouzdanosti za obje skale: (od 0,84 do 0,86 za skalu doživljenog nasilja te od 0,79 do 0,88 za skalu počinjenog nasilja ovisno o subzorku sudionika istraživanja). U ovom istraživanju potvrđena je dobra pouzdanost ovih skala: $\alpha=0,90$ za skalu doživljenog nasilja i $\alpha=0,88$ za skalu počinjenog nasilja među djecom.

Upitnik psihosocijalne klime u domu za djecu, konstruiran je po uzoru na Upitnik školske klime (Scherman, 2005.). Za potrebe ovog istraživanja prilagodba Upitnika psihosocijalne klime u domu za djecu učinjena je tako da su izrazi tipični za školu (npr. škola, učitelj i sl.) prilagođeni za potrebe istraživanja u domskom okruženju (primjerice, tvrdnja »Učitelji u ovoj školi dobro surađuju.« preoblikovana je u tvrdnju »Odgajatelji u ovom domu dobro surađuju.«). Upitnik je skraćen temeljem pilot istraživanja, a skraćeni upitnik sastoji se od 48 čestica od ukupnih 65 čestica u originalnom upitniku. Iz originalnog upitnika isključeno je 17 čestica temeljem provjere vanjske valjanosti pojedinih čestica. U pilot istraživanju izračunata je pouzda-

nost koja iznosi $\alpha=0,89$, a u glavnom istraživanju još jednom je potvrđena visoka pouzdanost instrumenta $\alpha=0,95$. Odgovore su sudionici istraživanja označavali na skali od 3 stupnja gdje broj 1 označavao »u potpunosti se slažem«, broj 2 »djelomično se slažem«, a broj 3 »u potpunosti se ne slažem«. Ukupni rezultat postiže se zbrajanjem odgovora na svim česticama, pri čemu su neke čestice rekodirane tako da veći rezultat pretpostavlja bolji doživljaj psihosocijalne klime u domovima za djecu. Teorijski raspon skale kreće se od 48 do 144 ($M=82,37$, $SD=17,41$).

Upitnik samoopisivanja (Marsh, 1992.) sastoji od skale akademskog samopoimanja, skale neakademskog samopoimanja i skale generalnog samopoimanja ili samopoštovanja. U ovom istraživanju koristile su se subskale emocionalna stabilnost (10 tvrdnji, $\alpha=0,83$, primjerice, čestica »Ne opterećujem se tako lako.«), povjerljivost/iskrenost (10 tvrdnji, $\alpha=0,84$, primjerice, čestica »Uvijek govorim istinu.«) te subskala akademskog samopoimanja škola (10 tvrdnji, $\alpha=0,87$, primjerice, čestica »Dobro mi ide na testovima iz većine školskih predmeta.«).

Sudionici su uz svaku česticu odabirali odgovor na ljestvici od četiri stupnja (1 - »netočno/uopće me ne opisuje«, 2 - »uglavnom netočno«, 3 - »uglavnom točno«, 4 - »točno/u potpunosti me opisuje«). Svaka subskala zasebno je analizirana u obradi podataka. Ukupni rezultat za pojedinu subskalnu određuje se zbrajanjem odgovora na svakoj čestici koja pripada pojedinoj subskali, pri čemu se negativno formulirane čestice obrnuto boduju. Rezultat je uprosječen na skalu od 1 do 4 pri čemu veći rezultat na subskalama pokazuje na više samopoimanje s obzirom na emocionalnu stabilnost ($M=2,61$, $SD=0,49$), povjerljivost/iskrenost ($M=2,94$, $SD=0,42$) te školu ($M=2,79$, $SD=0,58$).

Skala percipirane socijalne podrške (Živčić-Bećirević, 1996.) sastoji od 17 tvrdnji uz koje su ponuđeni odgovori na skali od tri stupnja (1 - »u potpunosti se odnosi na mene«, 2 - »djelomično se odnosi na mene«, 3 - »uopće se ne odnosi na mene«). U originalnoj skali utvrđena su dva faktora, a kao takva će biti analizirana i u ovom istraživanju. Faktori su: percepcija socijalne podrške samopoštovanju ($\alpha=0,68$, primjerice, čestica »Nikome nisam važan.«) te subskala percepcije instrumentalne socijalne podrške ($\alpha=0,65$, primjerice, čestica »Imam prijatelje koje me uvijek tješe kad mi netko nešto učini nažao.«). Ukupni rezultat na subskali percepcije instrumentalne socijalne podrške formiran je tako da su zbrojeni odgovori na česticama koje interpretiraju percepciju instrumentalne podrške samopoštovanju ($TR=9-27$, $M=13,67$, $SD=3,99$), te na isti način na subskali percepcija socijalne podrške samopoštovanju ($TR=8-24$, $M=15,48$, $SD=3,99$).

Priprema i postupak provođenja istraživanja

Istraživanje predstavljeno u ovom radu provedeno je u svrhu izrade doktorske disertacije na Studijskom centru socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dopuštenje za provedbu istraživanja dobivena je od tada nadležnog Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. Istraživanje je provedeno u dogovoru s ravnateljima dječjih domova i uz njihovu suglasnost, no osnovni preduvjet za sudjelovanje u ovom istraživanju bio je informirani pristanak djeteta za sudjelovanje. Također, dobiveno je i dopuštenje Etičkog povjerenstva Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te su po njihovoj preporuci pismeno bili obaviješteni roditelji djece mlađe od 14 godina o provedbi istraživanja čime se tražio njihov pasivni pristanak. Ukupno šest roditelja odbilo je istraživanje za ukupno osmero djece, također jedan roditelj je telefonski iskazao protivljenje istraživanju što je u cijelosti uvaženo.

Istraživanje je provedeno u prostorijama doma za djecu, najčešće u sobama za sastanke, blagovaonicama ili uredima ravnatelja. Djeca su upitnike ispunjavala u malim grupama (do 10 djece), a samo ispunjavanje upitnika trajalo je od 30 do 60 minuta (ovisno o dobi i sposobnostima djeteta).

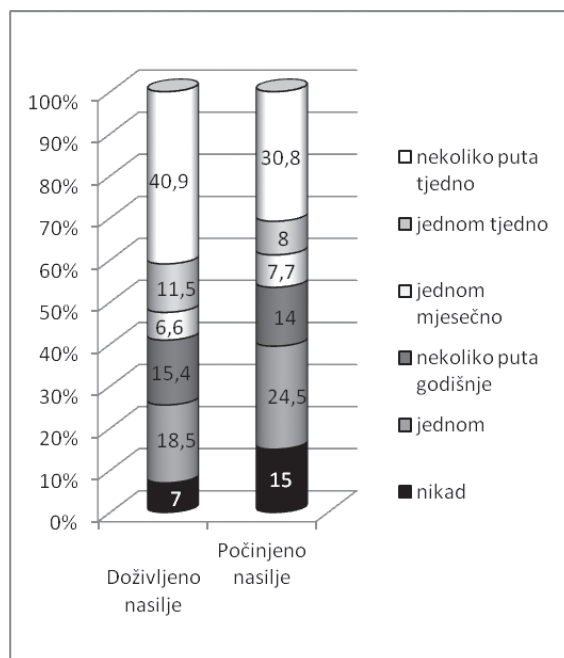
Tijekom istraživanja brinulo se i o poštovanju odredbi Etičkog kodeksa istraživanja s djecom (2003.). Istraživanje je provodio jedan istraživač koji je nakon predstavljanja objasnio svrhu i ciljeve istraživanja prikladnim jezikom za dob sudionika. Djeca su prije provođenja istraživanja dobila informacije o samom upitniku, uz napomenu da mogu pozvati istraživača te mu postaviti bilo koje pitanje. Nakon što im je detaljno objašnjena povjerljivost i anonimnost podataka u istraživanju, još jednom im je naglašeno da mogu odustati od istraživanja u bilo kojem trenutku ispunjavanja upitnika. Također, prilikom provođenja istraživanja uzeta je u obzir mogućnost sekundarne uznemirenosti sudionika zbog osjetljivosti teme istraživanja te je djeci koja su sudjelovala u istraživanju ponuđena mogućnost razgovora nakon provedenog istraživanja.

REZULTATI I RASPRAVA

Osnovna obilježja doživljenog i počinjenog nasilja među djecom u domovima za djecu

Rezultati ovog istraživanja pokazuju visoku incidenciju činjenja i doživljavanja nasilja među djecom u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi (Slika 1.).

Slika 1. Učestalost činjenja i doživljanja nasilja djece koja su smještena u domovima za djecu

Barem jedan oblik nasilnog ponašanja u posljednjih godinu dana doživjelo je 93% djece, a čak 52,4% djece prijavljuje da nasilna ponašanja doživljava jednom tjedno ili češće. Dakle, samo 7% djece, sudionika istraživanja, u proteklih godinu dana nije doživjelo neki od oblika nasilnih ponašanja. Ovi rezultati viši su od onih dobivenih u istraživanju nasilja među djecom u školskom okruženju u kojem se koristi isti upitnik (Rajhvajn Bulat i Ajduković, 2012.) koje je pokazalo da 37,8% učenika doživljava barem jedan oblik vršnjačkog nasilja jednom tjedno ili češće.

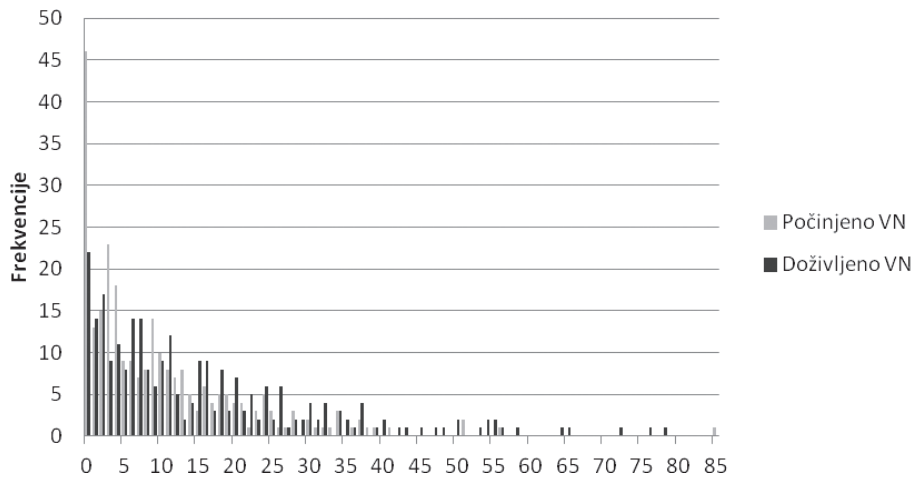
Nadalje, 85% sudionika izjavljuje da je u posljednjih dana počinio barem jedan oblik nasilnog ponašanja, dok ih se 38,8% nasilno ponaša jednom tjedno i češće. Samo 15% djece izjavljuje da nije počinilo niti jedan od navedenih oblika ponašanja.

Iako ovo istraživanje pokazuje kako je velik postotak djece u posljednjih godinu dana počinio ili doživio barem jedan oblik nasilnog ponašanja, analiza čestine doživljavanja ($M=0,91$, $SD=0,89$, $TR=0-5$) i činjenja ($M=0,63$, $SD=0,70$, $TR=0-5$) pokazuje da se u pravilu radi o rijetkim događajima.

Na slici 2. prikazana je distribucija odgovora na ukupnom rezultatu na skali doživljenog nasilja koja pokazuje niske središnje vrijednosti ($N=265$, $M=15,29$, $SD=15,42$, $TR=0-85$). Većina djece u domovima izložena je manjoj čestini nasilnih

akcija, dok su tek poneka djeca često izložena nasilju. Ukupan rezultat na skali počinjenog nasilja također pokazuje niske središnje vrijednosti (N=266, M=10,06, SD=11,45, TR=0-85) (Slika 2.).

Slika 2. Distribucija ukupnog rezultata na skali doživljenog i počinjenog nasilja djece koja su smještena u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi

Izrazito asimetrična distribucija rezultata za obje skale, doživljenog i počinjenog nasilja, upućuje da u domovima većina djece nije često izložena nasilju među djecom, a niti iskazuje da ga učestalo čini, dok manji broj djece izjavljuje da učestalo čini i doživljava nasilna ponašanja.

Klasificiranje nasilja među djecom kao rijetkog događaja primijećena je i u drugim istraživanjima (Clayton i sur., 2009.; Sušac, Rimac i Ajduković, 2012.).

Prediktori doživljenog i počinjenog nasilja djece smještene u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi

Za utvrđivanje doprinosa prediktora u objašnjenju doživljenog i počinjenog nasilja korištena je hijerarhijska regresijska analiza. U hijerarhijsku regresijsku analizu uključene su sociodemografske varijable, samopoimanje, socijalna podrška i psihosocijalna klima u domu za djecu. Na cjelokupnom uzorku djece ukupno su provedene dvije hijerarhijske regresijske analize, jedna za ukupno počinjeno i druga za ukupno doživljeno nasilje u domovima za djecu.

U prvom koraku hijerarhijske regresijske analize uvedene su sljedeće prediktorske varijable: spol, dob, školski uspjeh, duljina boravka u domu, prvi smještaj u

skrbi, samopoimanje povjerljivost/iskrenost, samopoimanje škola i samopoimanje emocionalna stabilnost, zatim doživljaj psihosocijalne klime u domu, percepcija instrumentalne socijalne podrške i, konačno, percepcija socijalne podrške samopoštovanju. Kako su činjenje i doživljavanje nasilja među djecom visoko povezane varijable, napravljena je hijerarhijska regresijska analiza u dva koraka. U prvom koraku uvrštene su sve varijable osim iskustva s nasiljem, dok je u drugom koraku u regresijsku jednadžbu uvršteno počinjeno, odnosno doživljeno nasilje. Racionalnost ovakvog postupka je u tome da upravo zbog visoke povezanosti počinjenog i doživljenog nasilja može doći da iskustvo s nasiljem zbog zasićenja varijancama prikrije doprinos ostalih varijabli objašnjenju varijance kriterija, što je uvođenjem iskustva s nasiljem tek u drugom koraku izbjegnuto.

U tablici 1. prikazane su korelacije kriterijske varijable s navedenim prediktorskim varijablama.

Tablica 1. Doprinos prediktorskih varijabli objašnjenju počinjenog nasilja u domovima za djecu

	Prediktor	Počinjeno nasilno ponašanje		
		β	β u zadnjem koraku	r
1. korak	Spol	0,013	-0,018	-0,051
	Dob	0,029	0,034	0,024
	Školski uspjeh	-0,145*	-0,175**	-0,159**
	Duljina boravka u domu	-0,139	-0,134*	-0,106
	Prvi smještaj u skrbi	-0,063	-0,023	-0,091
	Samopoimanje škola	-0,028	-0,021	-0,183**
	Samopoimanje emocionalna stabilnost	-0,046	0,071	-0,084
	Samopoimanje povjerljivost/ iskrenost	-0,159*	-0,191**	-0,220**
	Doživljaj psihosocijalne klime	0,234**	0,086	0,285**
	Percepcija socijalne podrške samopoštovanju	-0,060	-0,037	0,161**
	Percepcija instrumentalne socijalne podrške	0,095	0,150	0,217**
R = 0,409 R ² = 0,167; Δ R ² = 0,167; F = 3,012**				
2. korak	Doživljeno nasilno ponašanje		0,456**	0,432**
R = 0,579 R ² = 0,335; Δ R ² = 0,168; F = 45,228**				

* p < 0,05

** p < 0,01

r - korelacija varijable i kriterija

U prvom koraku regresijske analize kao značajni prediktori počinjenog nasilja pokazali su se školski uspjeh, samopoimanje povjerljivost/iskrenost i doživljaj psihosocijalne klime kao najznačajnija varijabla. U prvom koraku objašnjeno je 16,7% varijance kriterija, pri čemu više nasilja čine djeca slabijeg školskog uspjeha koja povjerljivost i iskrenost ne smatraju važnima u odnosima s drugima te socijalnu klimu u domu procjenjuju boljom.

Uvođenjem varijable doživljenog nasilja u drugom koraku, postotak objašnjene varijance povećao se za dodatnih 16,8%, tj. ukupno je objašnjeno 33,5% varijance, što upućuje na zaključak da je doživljeno nasilje među djecom najznačajniji prediktor činenja nasilnih ponašanja drugoj djeci. Nadalje, dobiven je supresorski učinak duljine boravka u domu, odnosno, premda duljina boravka u domu nije značajno povezana s počinjenim vršnjačkim nasiljem, zbog interkorelacija s drugim varijablama u setu prediktora pokazala se kao značajan prediktor vršnjačkog nasilja u ovom prediktorskom setu. Percepcija socijalne klime u domu u drugom koraku regresijske analize nije se pokazala značajnim prediktorom, što govori da je doživljeno vršnjačko nasilje izraženiji prediktor počinjenog vršnjačkog nasilja koji je ujedno povezan i s percepcijom socijalne klime u domu, iako se, budući da je percepcija socijalne klime značajan prediktor u prvom koraku regresijske analize, pokazuje kako djeca koja čine vršnjačko nasilje klimu doživljavaju boljom u odnosu na djecu koja ne čine vršnjačko nasilje.

Vrlo slične rezultate daje analiza doživljenog nasilja u domovima za djecu koja je prikazana u tablici 2. U prvom koraku uvedene su iste prediktorske varijable kao i u prvoj analizi, a u drugom, posljednjem koraku, već korištenom setu po jednakom principu kao i prethodnoj analizi, dodana je varijabla počinjenog nasilnog ponašanja.

Tablica 2. Doprinos prediktorskih varijabli objašnjenju doživljenog nasilja u domovima za djecu

	Prediktor	Doživljeno nasilno ponašanje		
		β	β u zadnjem koraku	r
1. korak	Spol	-0,069	-0,063	0,189**
	Dob	0,011	0,024	0,035
	Školski uspjeh	0,065	0,129*	0,112
	Duljina boravka u domu	-0,011	0,051	-0,013
	Prvi smještaj u skrbi	-0,087	-0,059	-0,098
	Samopoimanje škola	-0,016	-0,004	-0,073
	Samopoimanje emocionalna stabilnost	-0,256**	-0,236**	-0,310**
	Samopoimanje povjerljivost/ iskrenost	0,071	0,141*	0,056
	Doživljaj psihosocijalne klime	0,324**	0,220**	0,276**
	Percepcija socijalne podrške samopoštovanju	-0,049	-0,023	0,073
	Percepcija instrumentalne socijalne podrške	-0,122	-0,164	0,040
	R = 0,438 R ² = 0,192; Δ R ² = 0,192; F = 3,553**			
2. korak	Počinjeno nasilno ponašanje		0,443**	0,432**
R = 0,595 R ² = 0,355; Δ R ² = 0,163; F = 45,228**				

* p < 0,05

** p < 0,01

r - korelacija varijable i kriterija

U prvom koraku regresijske analize kao značajni prediktori doživljenog nasilja pokazali su se samo varijable emocionalna stabilnost i doživljaj psihosocijalne klime. Uvođenjem počinjenog nasilja kao prediktora u drugom koraku, prethodno navedeni prediktori nisu izgubili na značajnosti. Prvi korak hijerarhijske regresije za doživljeno nasilje objašnjava 19,2% varijance kriterija, slično kao i u prvom koraku regresijske analize s počinjenim vršnjačkim nasiljem kao prediktorom. Najznačajnija varijabla u prvom koraku predikcije doživljenog nasilnog ponašanja u domovima za djecu također je doživljaj psihosocijalne klime u domu za djecu i to na način da djeca koja doživljavaju nasilna ponašanja psihosocijalnu klimu doma doživljavaju znatno povoljnije od ostale djece. Ovaj neočekivani rezultat može upućivati na nekoliko pretpostavki koje bi bilo potrebno obuhvatiti dodatnim istraživanjima. Moguće je da djeca koja ne sudjeluju u nasilju upravo zato što svakodnevno uočavaju nasilje svojih vršnjaka psihosocijalnu klimu doma upravo zbog nasilnih po-

našanja doživljavaju nepovoljnije. Također, moguće je da djeca koja nisu uključena u nasilna ponašanja također ne sudjeluju u drugim aspektima života ustanove što utječe na njihov negativniji doživljaj psihosocijalne klime. Nadalje, analiza pokazuje da više nasilja doživljavaju djeca koja se doživljavaju kao emocionalno nestabilna. Varijabla počinjenog nasilnog ponašanja, uvedena u drugom koraku, postotak objašnjene varijance povećava za dodatnih 16,3%, tj. ukupno je objašnjeno 35,5% varijance kriterija. Za razliku od regresijske analize u tablici 1., doživljaj psihosocijalne klime zadržao se kao značajan prediktor, dok su se pojavili supresorski učinci školskog uspjeha i samopoimanja povjerljivosti/iskrenosti.

Doprinos ovog istraživanja vrijedan je upravo kod nalaza da je povoljniji doživljaj psihosocijalne klime doma značajno povezan, kako s doživljenim, tako i s počinjenim nasilnim ponašanjem (što je vidljivo u prvom koraku u obje regresijske analize), što je novost s obzirom na dosadašnja istraživanja koja navode upravo suprotno. Raskaus i suradnici (2010.) te Kassen i suradnici (2004.) u svojim radovima navode da djeca koja doživljavaju i čine nasilna ponašanja psihosocijalnu klimu doživljavaju znatno nepovoljnije od ostale djece, dok Yoneyama i Rigby (2006.) navode kako su negativnom doživljaju psihosocijalne klime sklona djeca koja doživljavaju nasilna ponašanja. To što djeca koja čine nasilna ponašanja klimu doživljavaju povoljnije od djece koja ne sudjeluju u nasilničkim ponašanjima može se objasniti njihovim popularnim statusom u društvu vršnjaka (Swearer, Espelage i Napolitano, 2009.; Bukowski, Sippola i Newcomb, 2000.). Moguće je da djeca koja čine nasilna ponašanja imaju osjećaj da aktivno utječu na psihosocijalnu klimu i upravo je zbog toga doživljavaju pozitivno. Zanimljiv je rezultat da djeca koja doživljavaju nasilna ponašanja također doživljavaju psihosocijalnu klimu značajno povoljnije od svojih vršnjaka koji ne sudjeluju u nasilničkim ponašanjima, što je suprotno dosadašnjim istraživanjima.

Počinjeno i doživljeno nasilje umjereno su pozitivno povezani ($r=0,43$) što je u skladu s recentnim istraživanjima (Sušac, Rimac i Ajduković, 2012.; Rajhvajn Bulat i Ajduković, 2012.). Umjerena pozitivna korelacija između doživljenog i počinjenog nasilnog ponašanja upućuje na zaključak da djeca koja su uključena u nasilna ponašanja imaju neke zajedničke karakteristike. Dakle, za djecu koja doživljavaju nasilno ponašanje vjerojatno je da u određenoj mjeri sudjeluju i u činjenju nasilnog ponašanja što upućuje na zaključak da je u određenom broju slučajeva činjenje i doživljavanje nasilnih ponašanja interaktivan proces. Moguće je pretpostaviti da se djeca razlikuju s obzirom na to jesu li uključena u nasilna ponašanja (neovisno čine li ga ili doživljavaju) ili u nasilju ne sudjeluju.

U bivarijantnoj analizi spol se pokazao značajno povezanim s doživljenim nasiljem pri čemu djevojke češće doživljavaju nasilje u odnosu na mladiće čime su potvrđeni nalazi dosadašnjih istraživanja (primjerice, Sekol i Farrington, 2009.). Upra-

vo su na prvi pogled dobro prilagođene djevojčice u domovima za djecu identificirane kao posebno rizična skupina u istraživanju Ajduković i Sladović Franz (2004.). Iako su često opterećene brojnim psihosomatskim problemima, anksioznošću i depresijom, njihove poteškoće odgajatelji ne primjećuju, te ih zbog urednog ispunjavanja školskih obveza ne percipiraju kao rizičnu skupinu.

U ovom radu postojala su neka metodološka ograničenja. Ona se u prvom redu odnose na obuhvat uzorka gdje se nije uspjelo doći do svih pripadnika populacije, a može se pretpostaviti da su upravo ta djeca izloženija nasilju upravo s obzirom na razloge njihovog nesudjelovanja u istraživanju. Djeca koja nisu sudjelovala u istraživanju, po iskazima odgajatelja, najčešće su bila u bijegu, na nekom obliku liječenja ili u procesu promjene smještaja u neku od odgojnih ustanova što otvara mogućnost da su upravo ova djeca u većoj mjeri bila uključena u nasilje među djecom u domovima. Ograničenje ovog istraživanja predstavljaju loši uvjeti prilikom ispunjavanja upitnika (primjerice, veličina prostorija, način odabira djece koja će zajedno ispunjavati upitnike, ometanje mlađe djece i sl.). Ukoliko se istraživanja provode u domovima za djecu, važno je osigurati prikladne uvjete u kojima se istraživanje provodi posebice prilikom prikupljanja podataka koji uključuju dječje samoiskaze. Individualno ispunjavanje upitnika može pomoći u smanjenju broja socijalno poželjnih odgovora koji su možda rezultat ispunjavanja upitnika u grupama zbog straha da su ostaloj djeci u grupi dostupni, odnosno vidljivi njihovi odgovori.

Metoda prikupljanja podataka putem dječjih samoiskaza također pokazuje određene slabosti. Ograničenja se odnose na poteškoće kod definiranja uloga nasilnika i žrtvi što je moguće sociometrijskim tehnikama nominacije koje otkrivaju položaj djeteta ili mlade osobe u grupi putem pozitivnih i negativnih nominacija vršnjaka s kojima borave, a mogu uključivati i metode samonominacije. Navedena metoda samonominacije u kombinaciji s dječjem samoiskazom kod istraživanja nasilja među djecom u Hrvatskoj nedavno je korištena u istraživanju Tene Velki (2012.).

Važno je naglasiti kako nedostaju istraživanja o učincima nasilnog ponašanja na djecu u domovima, te zapravo nije jasno koliko je sudjelovanje u nasilnom ponašanju za dijete dodatna traumatizacija. Longitudinalna istraživanja trebala bi uključiti pouzdanu procjenu traumatizacije djeteta prilikom ulaska u institucionalnu skrb, a kasnija mjerenja omogućila bi procjenu izvora i učinaka moguće daljnje traumatizacije za vrijeme boravka u domu za djecu. U pripremi longitudinalnih istraživanja posebnu pozornost treba pokloniti povjerljivosti dobivenih podataka, a anonimnost je moguće osigurati pomoću pažljivo odabranih šifri koje bi dobio svaki sudionik istraživanja, što bi omogućilo usporedbu u budućim točkama mjerenja. Rezultati longitudinalnih istraživanja mogli bi biti od pomoći prilikom razumijevanja učinaka koje na dijete ima sudjelovanje u nasilnim ponašanjima.

ZAKLJUČAK

Obilježja nasilja među djecom u školama, gdje su provedena brojna istraživanja, mogu biti od koristi prilikom razumijevanja nasilja u nekim drugim kontekstima, no nasilje među djecom u domovima specifično je s obzirom na okolinu u kojem se odvija. Djeca i mladi smješteni u dječjim domovima najčešće dolaze iz obitelji opterećenih višestrukim problemima. Nadalje, u procesu izdvajanja iz obitelji i smještaja u ustanovu, izloženi su daljnjim rizicima i stresorima, a sudjelovanje u međusobnim nasilničkim ponašanjima također ima negativne posljedice na njihov psihosocijalni razvoj.

U prvom problemu ispitivana je incidencija i čestina doživljavanja i činjenja vršnjačkog nasilja kod djece smještene u domovima za djecu. Dobiveni rezultati pokazuju da svega 7% djece u protekloj godini nije doživjelo, a 15% djece nije počinilo nasilje, što govori da je većina djece izložena nasilju kao žrtve, počinitelji ili i jedno i drugo. Iako se činjenje i doživljavanje nasilja u domovima pojavljuje kao rijedak događaj, zabrinjava činjenica da je nasilno ponašanje prihvaćeni obrazac života velike skupine djece u domu.

U okviru drugog problema ovog istraživanja ispitivao se doprinos pojedinih individualnih i okolinskih obilježja na činjenje i doživljavanje vršnjačkog nasilja. Rezultati pokazuju da djeca koja doživljavaju i čine nasilna ponašanja povoljnije doživljaju psihosocijalnu klimu u odnosu na djecu koja izjavljuju da nisu uključena u nasilna ponašanja. Moguće je da djeca koja ne sudjeluju u nasilju nisu uključena i u nekim drugim aspektima svakodnevnog života u domu za djecu pa dominantnu psihosocijalnu klimu ne doživljavaju svojom te je zbog toga nepovoljnije procjenjuju. Rezultati analiza pokazali su kako je najznačajniji prediktor činjenja vršnjačkog nasilja doživljavanje vršnjačkog nasilja i obrnuto. Pored toga, djeca koja imaju niži školski prosjek, kraće su u domu i sebe smatraju manje povjerljivom i iskrenom češće čine vršnjačko nasilje, a djeca koja imaju niži školski uspjeh, sebe smatraju manje emocionalno stabilnima i sebe smatraju u većoj mjeri povjerljivima i iskrenima češće doživljavaju vršnjačko nasilje. Ukupna količina objašnjene varijance uključenim prediktorima je 33,5% za počinjeno vršnjačko nasilje te 35,5% za doživljeno vršnjačko nasilje što govori da većina varijance vršnjačkog nasilja nije objašnjena, odnosno da je potrebno proširiti ovo istraživanje drugim prediktorima kojima će se unaprijediti razumijevanje ovog fenomena.

Ovo istraživanje pokazalo je da je nasilje među djecom u domovima prisutno, a s obzirom na specifičnost domskog okruženja, kao i na specifične okolnosti zbog kojih su djeca u dom smještena potrebno je provoditi daljnja istraživanja koja bi doprinijela boljem razumijevanju nasilja među djecom u domovima. Rezultati ovog i budućih sličnih istraživanja trebaju biti iskorištena za uspješnije zadovolje-

nje funkcija institucionalnog smještaja u ostvarivanju optimalnog psihosocijalnog razvoja djece koja su tamo smještena.

LITERATURA

1. Ajduković, M. & Sladović Franz, B. (2004). Samoprocjene ponašanja mladih u dječjim domovima i udomiteljskim obiteljima u Hrvatskoj. **Društvena istraživanja**, 6 (74), 1031-1054.
2. Ajduković, M., Rajhvajn Bulat, L. & Sladović Franz, B. (2008). Agresivno i prosocijalno ponašanje djece u dječjim domovima. **Ljetopis socijalnog rada**, 15 (2), 185-213.
3. Attar-Schwartz, S. & Khoury-Kassabri, M. (2008). Indirect versus verbal forms of victimization at school: The contribution of student, family and school variables. **Social Work Research**, 32 (3), 159-170.
4. Barter, C. (1998). **Investigating institutional abuse of children**. Preuzeto s: www.nspcc.org (12.01.2010.).
5. Barter, C. (2011). Peer violence in residential children's homes: A unique experience. In: Monks, C. P. & Coyne, I. (eds.), **Bullying in different contexts**. Cambridge: Cambridge University Press, 61-86.
6. Barter, C., Renold, E., Berridge, B. & Cawsun, P. (2004). **Peer violence in children's residential care**. Haundmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmilian.
7. Berridge, D., Biehal, N. & Henry, L. (2012). **Living in children's residential homes**. Preuzeto s: www.york.com. (03.09.2012.).
8. Brajša Žganec, A., Kortla-Topić, M. & Raboteg Šarić, Z. (2009). Povezanost individualnih karakteristika učenika sa strahom od škole i izloženosti nasilju od strane vršnjaka u školskom okruženju. **Društvena istraživanja**, 18 (4-5), 717-738.
9. Björkqvist, K., Lagerspetz, K. M. J. & Kaukiainen, A. (1992). Do girls manipulate and boys fight? Developmental trends regarding direct and indirect aggression. **Aggressive Behavior**, 18, 117-12.
10. Browne, K. (2009). **The risk of harm to young children in institutional care**. London: Save the Children.
11. Bukowski, W. M., Sippola, L. A. & Newcomb, A. F. (2000). Variations in patterns of attraction to same and other-sex peers during early adolescence. **Developmental Psychology**, 36, 147-154.
12. Buljan-Flander, G., Durman-Marijanović, Z. & Ćorić-Poljar, R. (2007). Pojava nasilja među djecom s obzirom na spol, dob i prihvaćenost/odbaćenost u školi. **Društvena istraživanja**, 16 (1-2), 157-174.

13. Burić, I., Macuka, I., Sorić, I. & Vulić Prtorić, A. (2008.) Samopoštovanje u ranoj adolescenciji: Važnost uloge roditeljskoga ponašanja i školskoga dostignuća. **Društvena istraživanja**, 17 (4-5), 887-906.
14. Caravita, S. C. S., Di Blasio, P. & Salmivalli, C. (2008). Unique and interactive effects of empathy and social status on involvement in bullying. **Social Development**, 18 (1), 141-163.
15. Caravita, S. C. S., Di Blasio, P., & Salmivalli, C. (2009). Early adolescents' participation in bullying: Is ToM involved? **Journal of Early Adolescence**, 18, 125-144.
16. Cartland, J., Ruch-Ross, H. S. & Henry, D. B. (2008). The hospitable school: Social support, social experience and environment factors. In: Teiford, J. B. (ed.), **Social perception: 21st century issues and challenges**. New York: Nova science publishers, Inc.
17. Christie-Mizell, C. A. (2003). Bullying: The consequences of interparental discord and child's self-concept. **Family Process**, 42 (2), 237- 251.
18. Clayton, R. C., Kirk, R. W., Guerra, N. G. & Kim, T. E. (2009). Variability in the prevalence of bullying and victimization: A cross-national and methodological Analysis. In: Jimmerson, S. R., Swearer S. M & Espelage, D. L. (eds.), **Handbook of bullying in schools: An international perspective**. New York: Routledge.
19. Cook, C. R., Williams, K. R., Guerra, N. G., Kim, T. E. & Sadek, S. (2010). Predictors of bullying and victimization in childhood and adolescence: A meta-analytic investigation. **School Psychology Quaterly**, 23 (2), 65-83.
20. Emond, R. (2002). Understanding the resident group. **Scottish Journal of Residential Child Care**, 1, 30-40.
21. **Etički kodeks istraživanja s djecom** (2003). Zagreb: Vijeće za djecu Vlade Republike Hrvatske, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
22. Fekkes M., Pijpers F. I. & Verloove-Vanhorick, S. P. (2004). Bullying behavior and associations with psychosomatic complaints and depression in victims. **Journal of Pediatrics**, 144 (1), 17-22.
23. Fekkes, M., Pijpers, F. I. M., Fredriks, M., Vogels, T. & Velloove-Vahorick (2006). Do bullied children get ill, oor do ill children get bullied? A prospective cohort study on the relationship between bullying and health-related symptoms. **Pediatrics**, 117 (5), 1568-1574.
24. Gibbs, I. & Sinclair, I. (2000). Bullying, sexual harassment and happiness in residential children's homes. **Child Abuse Review**, 9, 247-256.
25. Graham, S. & Juvonen, J. (1998). Self-blame and peer victimization in middle school: An attributional analysis. **Developmental Psychology**, 34 (3), 587-599.
26. Guerra, N. G., Williams, K. R. & Sadek, S. (2011). Understanding bullying and victimization during childhood and adolescence: A mixed methods study. **Child Development**, 82 (1), 295-310.

27. Hawkins, D. L., Pepler, D. J. & Craig, W. M. (2001). Naturalistic observations of peer interventions in bullying. **Social Development**, 10, 4-19.
28. Haynie, D. L., Nansel, T., Eitel, P., Davis Crump, A., Saylor, K., Yu, K. & Simons-Marton, B. (2001). Distinct groups of at-risk youth. **Journal of Early Adolescence**, 21 (1), 29-49.
29. Holt, M. K. & Espeplage, D. L. (2006). Perceived social support among bullies, victims and bully-victims. **Journal of Youth and Adolescence**, 36, 984-994.
30. Honkatukia, P., Njqvist, L. & Poso, T. (2007). Violence talk and gender in youth residential care. **Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention**, 8, 56-57.
31. Hutchinson, L. & Mueller, D. (2008). Sticks and stones and broken bones: The influence of parental verbal abuse on peer related victimization. **Western Criminology Review**, 9 (1), 17-30.
32. Jaman, A. (2008). **Istraživanje nasilja među djecom u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi na području Dalmacije**. Magistarski rad, Zagreb: Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada.
33. Jimmerson, S. R., Swearer S. M. & Espelage, D. L. (eds.) (2009). **Handbook of bullying in schools: An international perspective**. New York: Routledge.
34. Johnson, R., Browne, K. & Hamilton Giachirtsis, C. (2006.) Young children in institutional care at risk of harm. **Trauma, Violence and Abuse**, 7 (1), 34-60.
35. Kasen, S., Berenson, K., Cohen, P. & Johnson, J. G. (2004). The effects of school climate changes in aggressive and other behaviours related to bullying. In: Espelage, D. L. & Swearer, S. M. (eds.), **Bullying in american schools: A social-ecological perspective on prevention and intervention**. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
36. Leach, L. F., Henson, R. K., Odom, L. R. & Cagle, L. S. (2006). A reliability generalization study of the self-description questionnaire. **Educational and Psychological Measurement**, 66 (2), 285-304.
37. Malecki, K. C. & Demaray K. M. (2004). The role of social support in the lives of bullies, victims and bully-victims. In: Espelage, D. L. & Swearer, S. M. (eds.), **Bullying in american schools: A social-ecological perspective on prevention and intervention**. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
38. Marsh, H. W. (1992). **Self-description questionnaire II: Manual**. Sydney: Faculty of Education, University of Western Sydney, Macarthur.
39. Marsh, H., Parada, R., Seeshing Yeung, A. & Healey, J. (2001). Aggressive school troublemakers and victims: A longitudinal model examining the pivotal role of self concept. **Journal of Educational Psychology**, 93 (2), 411-419.
40. Marsh, S. C., Evans, W. P. & Weigel, D. J. (2009). Exploring models of resiliency by gender in relation to adolescent victimization. **Victims and Offenders**, 4, 230-248.

41. Marušić, I. & Pavin Ivanec, T. (2008). Praćenje vršnjačkog nasilja u osnovnim školama: Spolne razlike u učestalosti i vrstama nasilnog ponašanja. **Ljetopis socijalnog rada**, 15 (1), 5-19.
42. Monks, C. P. & Coyne, I. (eds.) (2011). A history of research into bullying. In: **Bullying in different contexts**. Cambridge: Cambridge University Press, 1-10
43. Monks, C. P., Smith, P. K., Naylor, P., Barter, C., Ireland, J. L. & Coyne, I. (2009). Bullying in different contexts: Commonalities, differences and the role of theory. **Aggression and Violent Behaviour**, 14 (2009), 146-156.
44. Morgan, R. (ed.) (2008). **Children on bullying: A report by the Children's rights director for England**. Preuzeto s: www.ofsted.gov.uk/publications (12.02.2013.).
45. Nation, M., Vieno, A., Perkins, D. D. & Santinello, M. (2008). Bullying in school and adolescent sense of empowerment: An analysis of relationships with parents, friends, and teachers. **Journal of Community & Applied Social Psychology**, 18, 211-232.
46. Olweus, D. (1998). **Nasilje među djecom u školi**. Zagreb: Školska knjiga.
47. Patchin, J. W. & Hinduja, S. (2010). Cyberbullying and self-esteem. **Journal of School Health**, 80 (12), 614-621.
48. Pećnik N. & Raboteg Šarić, (2005). Neformalna i formalna podrška jednoroditeljskim i dvoroditeljskim obiteljima. **Revija za socijalnu politiku**, 12 (1), 1-21.
49. Profaca, B., Puhovski, S. & Luca-Mrđen, J. (2006). Neke karakteristike pasivnih i provokativnih žrtva nasilja među djecom u školi. **Društvena istraživanja**, 15 (3), 575-590.
50. Rajhvajn Bulat, L. & Ajduković, M. (2012). Obiteljske i psihosocijalne odrednice vršnjačkog nasilja među mladima. **Psihologijske teme**, 21 (1), 167-194.
51. Raskaus, J. L., Gregory, J., Harvey, S. T., Rifshana, F. & Evans, I. M. (2010). Bullying among primary school children in New Zealand: Relationships with prosocial behaviour and classroom climate. **Educational Research**, 52 (1), 1-13.
52. Rigby, K. (2000). Effects of peer victimization in schools and perceived social support on adolescent well-being. **Journal of Adolescence**, 23, 57-68.
53. Rimac, I., Ogresta, J., Rajter, M., Skokandić, L. & Sušac, N. (2010). **Upitnik vršnjačkog nasilja**.
54. Rodkin, P. C. (2004). Peer ecologies of aggression and bullying. In: Espelage, D. L. & Swearer, S. M. (eds.), **Bullying in american schools: A social-ecological perspective on prevention and intervention**. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
55. Ručević, S. (2010). **Odnos viktimizacije, antisocijalnog ponašanja i psihopatskih osobina kod mladića i djevojaka**. Doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb: Filozofski fakultet.

56. Salmivalli, C. & Nieminen, E. (2002). Proactive and reactive aggression among school bullies, victims, and bully-victims. **Aggressive Behavior**, 28 (1), 30-44.
57. Santalahti, P., Sourander, A., Aromaa, M., Helenius, H., Ikaheimo, K. & Piha, J. (2008). Victimization and bullying among 8-year-old Finnish children A 10-year comparison of rates. **European Child and Adolescent Psychiatry**, 17 (8), 463–472
58. Scherman, V. (2005). **School climate instrument: A pilot study in Pretoria and environs**. Doctoral dissertation. Pretoria: University of Pretoria, Faculty of humanities.
59. Scholte, R. H. J., Engels, R. C. M. E., Overbeek, G., de Kemp, R. A. T. & Haselager, G. J. T. (2007). Stability in bullying and victimization and its association with social adjustment in childhood and adolescence. **Journal of Abnormal Child Psychology**, 35 (2), 217-228.
60. Sekol, I. & Farrington, D. P. (2009). The nature and prevalence of bullying among boys and girls in croatian care institutions: A descriptive analysis of children's homes and correctional Homes. **Kriminologija i socijalna integracija**, 17 (2), 15-34.
61. Sekol, I. (2011). **Bullying in adolescent residential care: The influence of psychological constructs and background factors**. Doctoral disertation. Cambridge: University of Cambridge.
62. Sinclair, I. & Gibbs, I. (1996). **Quality of care in children's homes (report to the department of health)**. York: The University of York Social Work Research and Development Unit.
63. Sladović Franz, B. (2003). **Psihosocijalni razvoj djece u dječjim domovima**. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
64. Storch, E. A. & Massia-Warner, C. (2004). The relationship of peer victimization to social anxiety andloneliness in adolescent females. **Journal of Adolescence**, 27, 351–362.
65. Sullivan, K., Cleary, M. & Sullivan, G. (2004). **Bullying in secondary schools: What it looks like and how to manage it**. New York: Sage Publication, 11-12.
66. Sušac, N., Rimac, I. & Ajduković, M. (2012). **Epidemiološko istraživanje nasilja među djecom**. Nacionalna konferencija »Raširenost nasilja nad djecom u obitelji i među vršnjacima«.
67. Swearer, S. M. & Espelage, D. L. (2004). Introduction: A social-ecological framework of bullying among youth. In: Espelage, D. L. & Swearer, S. M. (eds.), **Bullying in american schools: A social-ecological perspective on prevention and intervention**. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers

68. Swearer, S., Espelage, D. & Napolitano, S. (2009). **Bullying prevention and intervention: Realistic strategies for schools**. New York: The Guilford Press.
69. Troop-Gordon, W. & Ladd, G. W. (2005). Trajectories of peer victimization and perceptions of the self and schoolmates: Precursors to internalizing and externalizing problems. **Child Development**, 76 (5), 1072 – 1091.
70. Uba, I., Yaacob, S. N., Juhari, R. & Talib, M. (2010). Effects of self-esteem on the relationship between depression and bullying. **Asian Social Science**, 16 (12), 77- 85.
71. Vejmelka, L. (2012). Neke determinante vršnjačkog nasilja u adolescenciji. **Ljetopis socijalnog rada**, 19 (2), 215-240.
72. Velki, T. (2012). Uloga nekih obiteljskih čimbenika u pojavi nasilja među djecom. **Psihologijske teme** 21 (1), 9-6.
73. Wimmer, S. (2009). Views on gender differences in bullying in relation to language and gender role socialisation. **Griffith Working Papers in Pragmatics and Intercultural Communication**, 2, 1 (2009), 18-26.
74. Yoneyama, S. & Rigby, K. (2006). Bully/victim students and classroom climate. **Youth Studies Australia**, 25 (3), 34- 41.
75. Živčić-Bećirević, I. (1996). Konstrukcija skale percipirane socijalne podrške za djecu. **Godišnjak Zavoda za psihologiju**. Rijeka: Pedagoški fakultet Sveučilišta u Rijeci, 91-98.

Lucija Vejmelka

Miroslav Rajter

University of Zagreb, Faculty of Law

Department of Social Work

PREDICTORS OF PERPETRATED AND EXPERIENCED VIOLENCE AMONG CHILDREN IN CHILDREN'S HOMES

SUMMARY

Research on violence among children is most commonly conducted in the school environment. Research into this phenomenon in the context of children's homes where children are placed permanently is scarce. The paper presents results of a research on violence in children's homes among children who are separated from their families and can be burdened with numerous problems. The research has been conducted in 14 public children's homes in Croatia with 301 children participating.

The results have shown that 7% of children did not experience, and 15% did not perpetrate any kind of violence in the last year. The hierarchical regression analysis has anticipated a specific combination of predictors of perpetrated and experienced violence among children in children's homes. The analysis included socio-demographic variables, information on child's accommodation, perception of psychosocial climate in the children's home, perceived social support, self-perspective and perpetrated and experienced violence. The results show that perpetrated violent behaviour is the most important predictor of experienced behaviour and vice versa.

Key words: *violence among children, children's homes, psychosocial climate, social support, self-perspective.*

